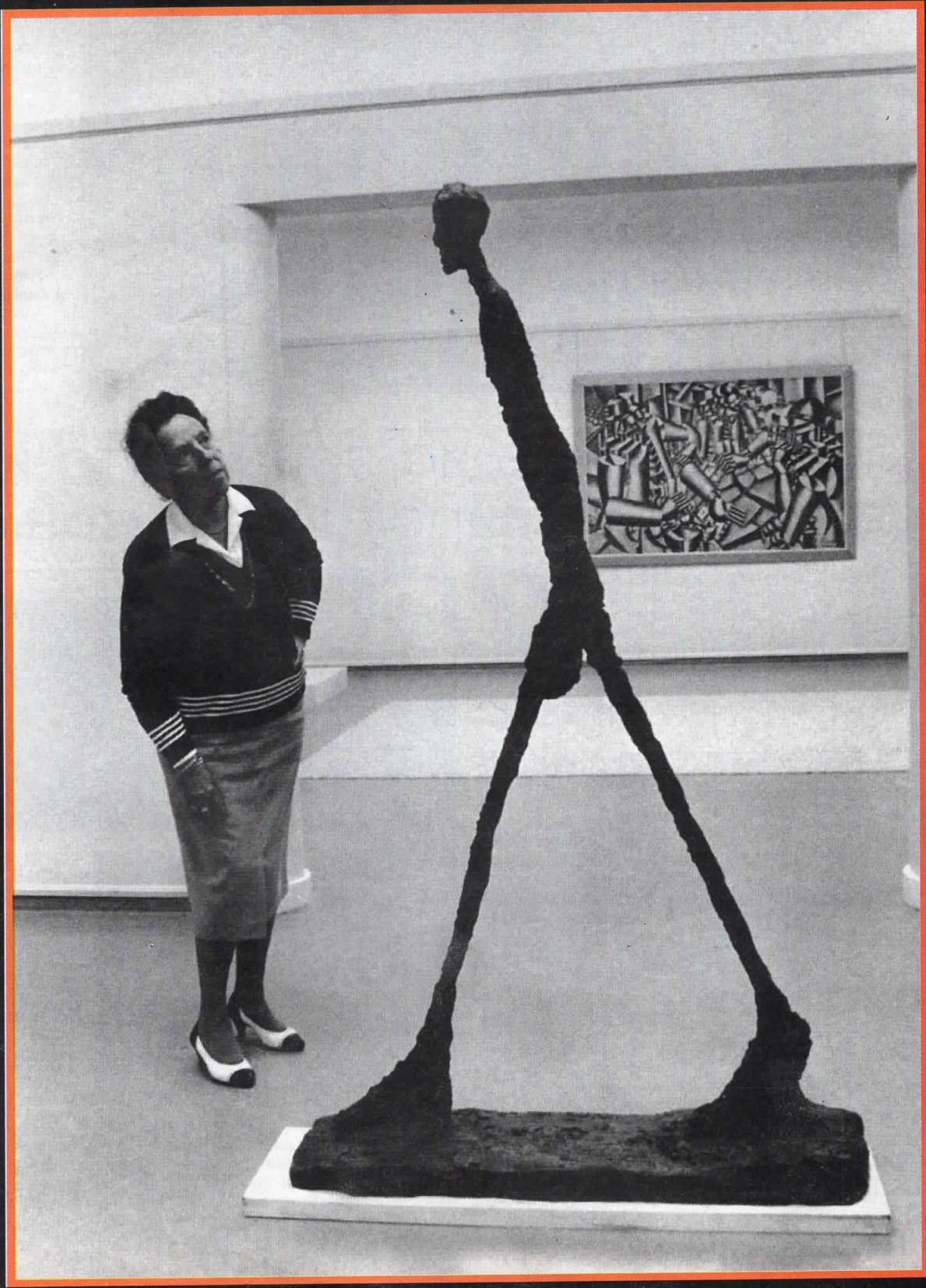

Весник
утрински

ГОДИНА 1 БРОЈ 2 АВГУСТ 2002

ПЕСОЧЕН **ЧАСОВНИК**

Портрет на Борис Жекоски,
Прилеп 1929
фото: Благоја Жекоски

„Запознавање на природата и општеството: спирално патување“

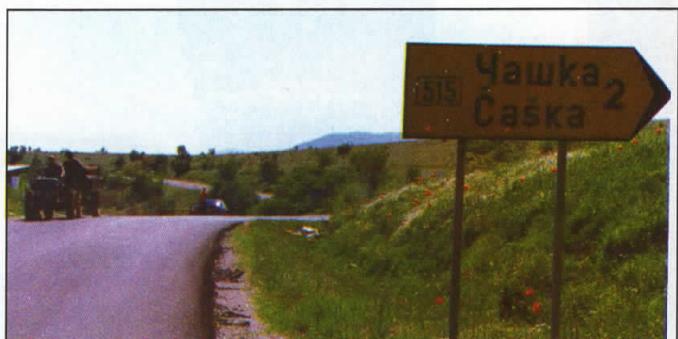
Проектот почнат во 2000 година под наслов „Територија“, а замислен како спирално патување од центарот на Македонија кон Скопје, како политички културен центар до оваа година, поради политичко-безбедносната ситуација во земјата и непристапноста на одделни територии, претрпе измена од својата првобитна замисла. Авторите Јане Чаловски и Христина Ивановска во двете галерији го презентираа својот поглед на нашата реалност под наслов „Запознавање на природата и општеството: спирално патување“.

„Спиралното движење произлзе како одговор на прашањето за проблемот на доживувањето на еден извесен простор, информација на општественичките услови. Како би се движеле во простор кајде што гра-

нициите колку што се истички, толку се и менитали, и поизвесни. Како да соработуваме кога сме толку различни, како функционираме како единки и заедно. Секој може сам да го огради почетокот на патувањето и да се движи спирално по патека што самиот ќе ја огради, со замислен почеток и крај.“

Случувањата од минатата година, неагтивното чувство што преовладуваше го користењето како извесна зајнина за цртежите. Цртежот е многу интимна работба, а во контекст на заенничко авторство е единствено

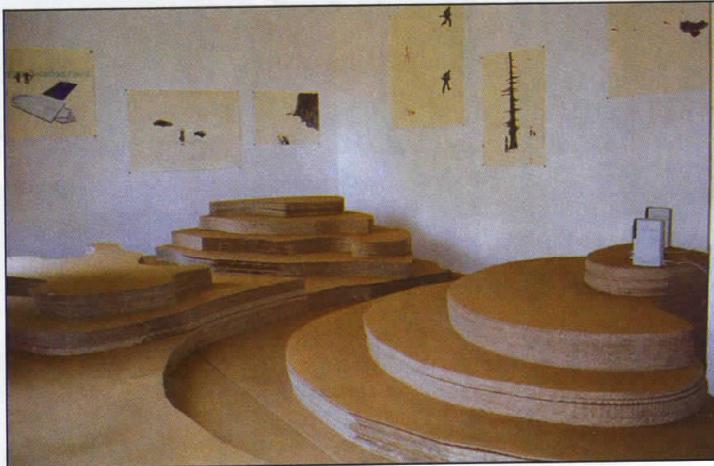
но осетлив, доколку има безусловна доверба во соработништвото. Постојат две поставки: едната е сконцентрирана на инсталација на цртежите во сооднос со големиот модел за територија, кој функционира како платформа на соединување и разединување на движења и на комуникации. Фотографиите што произлзеа како материјал по комплетирањето на патувањето, консултираани во целини, го обединуваат илустрираното со просторот.

ЦЕНТАР ЗА СОВРЕМЕНИ УМЕТНОСТИ - СИХ ГАЛЕРИЈА

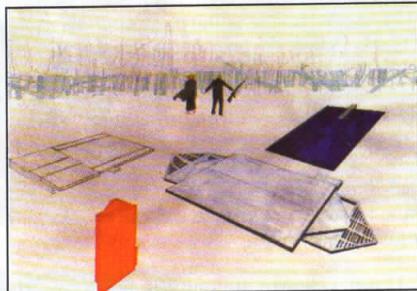
Публикаата има можност да се заржи со проектот извесно време и тоа да се оправи. Војништо не е важно да веќе изложби ја функционираат една за друга, ниту так да се инсистира на најдобро изложба. Стапнува збор за различни целини, на кои им треба различен простор. Во контекст на самата инсталација во Македонскиот центар за фотографија, се прашувавме дали штука има место за еден сегмент од нашиот проекти, знајќи која е идентитетот на овој центар. Важен ни беше и критичкиот однос и интерес кон самата инсталација од наша страна. Интересно е да се размислува и за функцијата на Центарот за современи уметности во овој контекст, каде што самата инсталација

ја на еден начин се наметнува и ја констатира проблематиката на делото преку своето дејствување. Решивме да ги оформиме веќе изложби во 9ва различни простори, затоа што веруваме со проектот на дејствувањето во извесен простор треба да се насочи и кон проблематиката со условување на едно дело да функционира во затворен простор културолошки и идеолошки дефинирано во контекст на „потребите“ на едно времено оиштество како нашето“. - Ј. Чаловски и Х. Ивановска

Следејќи стратегија, воспоставена од концептуалните и перформансни уметници во 60-тите години на минатиот век, кои бараат одреден процес да се снима низ сите негови конеквенции, Чаловски и Ивановска си ја поставиле следната задача: патуваат на пат што се приспособува на обликот на спиралата, од географскиот центар на Македонија (селото Извор) кон националниот политички и културен центар (Скопје) во седум дена, во кој било ден од годината. Таа насока, замислена и остварена од уметниците, е филтрирана низ мрежа од различни алузии, вклучувајќи ги сеќавањата за сопствениот учебник на уметниците од основно училиште („Запознавање на природата и општеството“), класичните дела од 70-тите години на минатиот век („Спирален насип“ на Роберт Смитсон и „Земјена соба“ на Волтер де Марија), едно издание на списанието „Пурпур“ (лето 1999), музиката на шотскиот бенд „Беле и Себастијан“ (поп-музика во автомобил како метод да се запише меморијата со искуството од местото), меѓу другото, за да се добијат цртежи, видео и голем склест скulptурен модел инспириран од топографската мапа на Македонија. Кумулативниот процес на проектот е продолжен со селекција на фотографии снимени на патот и обемната книга која ќе го документира процесот и финалната фаза на проектот.

Со поставување на ова дело на солидна

основа од потенцијални референции и врамување на процесот на следење на спиралата со отвореност кон ефемерните, недетерминирани изненадувања на секојдневјето. Чаловски и Ивановска создадоа богат генеративен систем во кој гледачот, исто така, е активен агент на постапките, вклучувајќи ги сеќавањата за сопствениот учебник на уметниците од основно училиште („Запознавање на природата и општеството“), класичните дела од 70-тите години на минатиот век („Спирален насип“ на Роберт Смитсон и „Земјена соба“ на Волтер де Марија), едно издание на списанието „Пурпур“ (лето 1999), музиката на шотскиот бенд „Беле и Себастијан“ (поп-музика во автомобил како метод да се запише меморијата со искуството од местото), меѓу другото, за да се добијат цртежи, видео и голем склест скulptурен модел инспириран од топографската мапа на Македонија. Кумулативниот процес на проектот е продолжен со селекција на фотографии снимени на патот и обемната книга која ќе го документира процесот и финалната фаза на проектот.

(Сегмент од воведниот текст на Ричард Торчија во претпостојаното издание. Торчија е меѓународно познат критичар и куратор од Филаделфија)

Прилеп

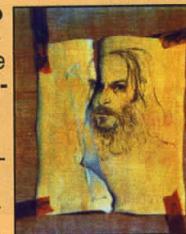

Баба Неделино училиште е новиот изложбен простор во Прилеп, каде што во текот на јули беше отворена Галерија на икони. Во неа се сместени 66, од вкупно 200 икони, и друг црковен материјал, што го поседува колекцијата на градскиот Завод за заштита на спомениците на културата и музејот. Историскиот пресек почнува со впечатлив детаљ на фреска на „Свети Архангел Гаврил“ од 12 век од црквата „Свети Архангел Михаил“ во Варош, преку презентираниот „Елистил, Дизис со Апостоли“, дело на зограф Јован (1535), па сè до 19 век.

Во Заводот и музејот може да се погледне постојаната археолошка поставка, во која историјата на градот и околината е претставена преку експонатите што датираат од неолитот до средниот век. Меѓу другите, се издвојува жртвеникот од локалитетот Врбјанска Чука.

Битола

„Полиптихтон во слава на Белото“ – прво претставување на Танас Луловски-Тане во градот, за кое историчарката на уметноста Лилијана Христова, меѓу другото, ќе забележи: „Неговите форми се чисти, независни, автономни, изградени и поставени врз чисти основи на природните законитости....“

„Сликарство мал формат“ – 18. традиционална изложба, со 48 дела на македонски сликари

Република Македонија Министерство за култура

Бул. Илинден б.б. тел. 02/127 163

ПЕСОЧЕН ЧАСОВНИК

ПОДЛИСНИК ЗА МУЗЕИ, ГАЛЕРИИ И АРТЕФАКТИ

Издава „Мост“ Д. О. О.

Директор: Ерол Ризаов

Главен уредник: Бранко Тричковски

Уредник: Катерина Богоева

Ликовно графичко уредување: Борис Блажевски

Лектори: Софија Чолаковска-Поповска, Николина Поповска

Насловна страница: Martin Paul - France

Кераца Висулчева

Първо соочување на македонската сликарка Кераца Висулчева со јавноста во Македонија. Нејзината самостојна изложба содржи дел од творештвото што сега го поседува Музејот на Македонија кое допрва треба темелно да се обработи и валиоризира.

Деведесет и двегодишната ликовна уметница се смета за најстара жива македонска сликарка, која животниот пат го почнува на 7.4.1911 во с. Несрам, Костурско, (Егејска Македонија).

Нејзиното семејство набргу го напушта родниот крај и се преселува во Бугарија (1913), а таа во 1930 се запишува на Художествената академија во Софija. Работи во класите на професорите Стефан Иванов, (пр-теж) Никола Ганушев и Борис Митов (сликарство). Студиите ги завршила во 1935 година, кога и ја добила наградата од Фондот Ана Бешевлиева. Работела како учителка во повеќе селски училишта (Бистрица, Градево, Симитли, Основилак), а во 1940 г. и во Харманли. По нејзино инсистирање, во 1941 доаѓа во Македонија и се вработува во Женската гимназија во Скопје, а во меѓувреме учествува и на неколку групни изложби.

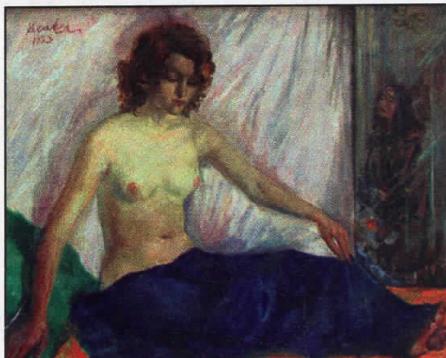
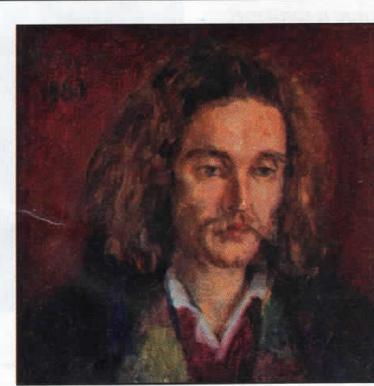
Поради одредени семејни обврски се враќа во Бугарија во 1944 година, каде што предава пртање во неколку гимназии во Пловдив. Се пензионира во 1960 г. и останува да живее во овој град. Висулчева е член на Сојузот на художниците на Бугарија од 1935 г., но во 1959 г. е исфрлена, за во 1986 повторно да членува во овој Сојуз, но се

га само формално.

Студиски престојувала во Грција, Италија, Полска, во Фран-

Автопортрет

ција, каде што била наградувана, како и во Белгија и во Италија.

Забележано е дека нејзиното творештво брои над 500 дела (слики, пастели, акварели, скулптури). За омилени жанрови се сметаат портретите и пејзажите во кои доминира реализмот, односно импресионистичкиот маниер.

По почетокот на деведесеттите години, во своето ателье ги

примила за прв пат кустосите од Музејот на современата уметност и од Музејот на град Скопје кои евидентирале, документирале и фотографирале дел од збирката. По оваа средба, се пре-

слила во Скопје.

Покрај своите ликовни дела, таа на Македонија ѝ подари поголем број етнографски предмети: носии, столови, килими, керамички садови...

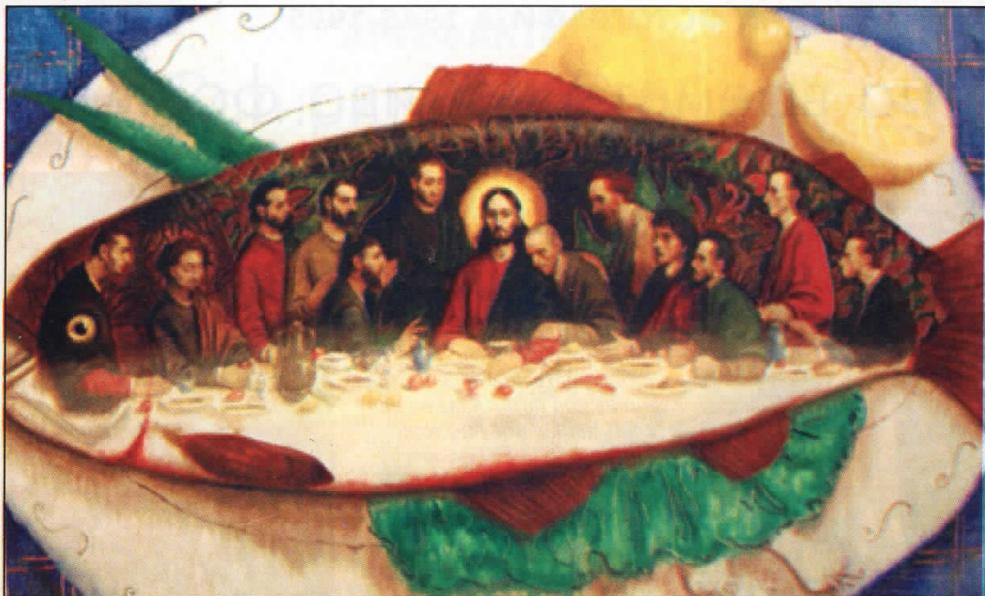
Галерија на икони

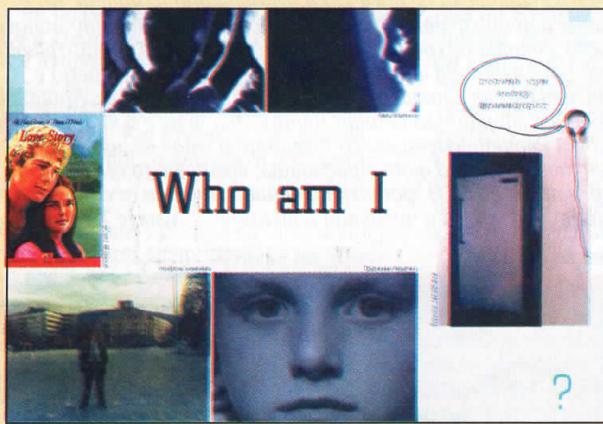
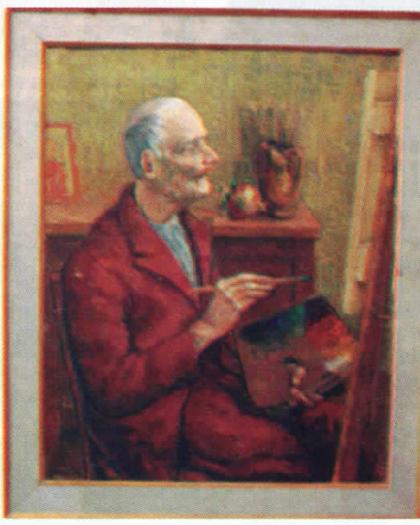
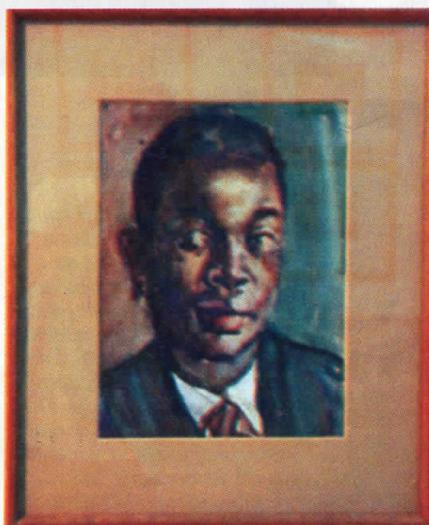
Богородица Пелагониска (1421/2)

Се смета дека претставите за Богородица со овој топонимски епитет се создадени според словенските традиции од манастирите во Пелагониската област во Македонија, веројатно, уште во времето на словенските просветители. На горниот раб од иконата има црковнословенски натпис во кој се дадени податоците за времето на сликањето на иконата и за нејзиниот автор: "Со волјата на Господ и Бог и на Спасителот Исус Христос и со милоста на Пречистата Богомајка, се наслика оваа пресвета икона во лето 1422. Спомни го Господ и јеромонахот Макариј зограф". Долу, во два реда е испишан даровен текст со молитва "Моление на работ Божиј Константин, синот Гургичев, а внук Шагманов, и неговата жена госпоѓа Теодора и чедата негови Јаков, Калојан и Димитар и неговите ќерки Ана и Ела. Спомни ги Боже и неговите родители и брат му Богоја кој умре во заробеништво и ќерката негова, госпоѓа Зоја".

Како престолна икона, Богородица Пелагониска стоела на иконостасот во црквата "Преображение" во манастирот Зрзе, чиј ктитор-основач бил монахот Герман во XIV век. Неговите внуци, познатите сликари, браката митрополит Јован и јеромонах Макариј, како наследници на семејниот завет се грижеле за манастирот сè додека не му го предале на својот кмет Константин, кој се спомнува и во натписот на иконата. Уметничката дејност на јеромонахот Макариј се разгледува и врз основа на други дела што му се припишуваат во околината на Прилеп и во Србија. Ова негово дело во историјата на средновековната уметност во Македонија се смета за еден од последните високи дострели на иконописното творештво, во кое сè уште живее традиционалната византиска иконографија оживеана со вистинско мајсторство на уметничкиот занает.

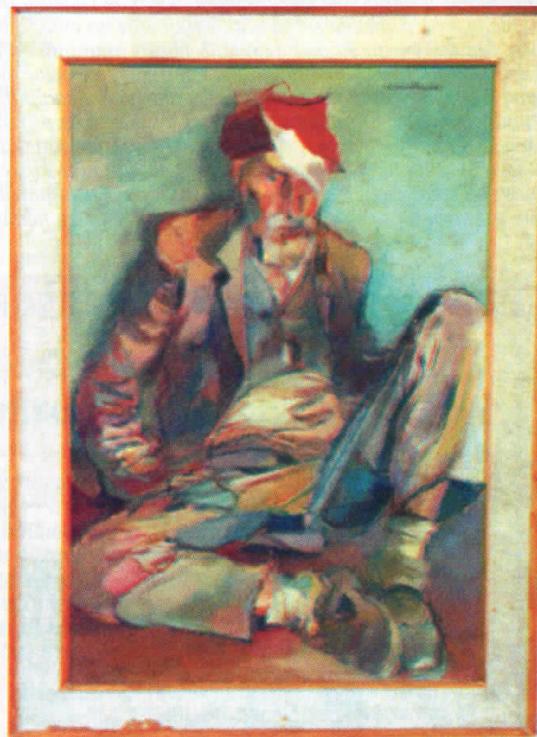

Д збирката на ликовни дела што ги поседува Музејот на град Скопје, за август е издвоен избор од авторите **Марина Абрамовик (со Улј), Антони Мазнески, Љубомир Белогаски, Димитар Аврамовски Пандилов, Никола Мартиновски, Лазар Личеновски, Оља Ивањиќи, Александар Станковски, Димитар Стојчевски, Бата Михајловик и Ванчо Горѓиевски.**

„Кој сум јас?“ - проект реализиран во рамките на манифестацијата „Скопско лето 2002“, под заеднички концепт на уметниците **Христина Ивановска, Славица Јанешлиева, Ана Стојковски, Дубравко Наумов и Оливер Мусовик**. Тие се занимаваат со различни аспекти на личните и колективните идентитети и проектот го сметаат како еден вид самоистражување и потрага по автентичен идентитет, преку творечкиот чин. Презентирани се дела во различни техники: инсталација, компјутерска графика и видео.

„Во казанот на ваквата епиротија на иденијиштештот и во семантичката безвредност на нивното дефинирање, храбро, промислено и, наедно искриво се втурнуваат ѕетимина македонски уметници, јолемизирајќи со сопствениите химери, во кои сме навикнале да се криеме како во мешални саркови.“... Искра Гешовска

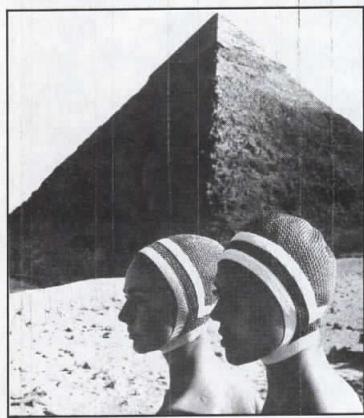
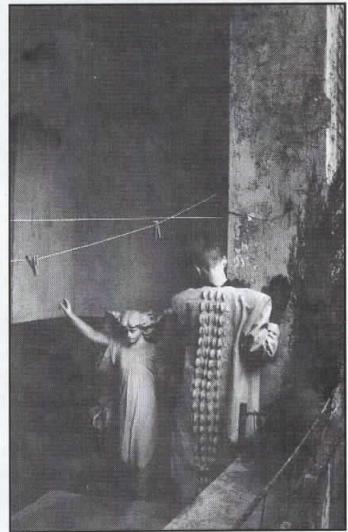

ГЕРМАНСКА МОДНА ФОТОГРАФИЈА 1945-1995

„Кога духот на времето добива форма“

што на фотографот што го отпира неговиот или нејзиниот критички дијалог со културата на одредена нација? Јас се обидов да оберам претстави кои биле иновативни и кои останале сојузници на времето. На пример, меѓу нив се фотографии кои помогнале во лансирањето на нов вид женственост со нивната заведувачка презентација на ново лице или нов гест. Таквите фотографии успеваат да реагираат на иловечките социјални промени, а истовремено и да ги овржуваат и да утврдуваат со инцивицијата која идва заедно со тие промени...“. Ф.К. Гундлак

„Што точно се мисли под терминот “германска модна фотографија”? Овданиите слики ја откриваат широката интерпретација на ова граѓање. Во тоа нема обид да се дефинираат германските квалитети во историска или во географска смисла. Наместо тоа, крајно контрадикториот и предизвикувачки културен идентиitet се покажува како сè друго, освен како кохерентен. Ова значи дека спираниците или емигрантите кои има-

ат значаен придонес кон тематата или кон своето дело се занимавале со германска мода и трендовите во стилот на живеење, беа вклучени во овој проект. Ниту националноста нема фотографии, ниту локацијата на снимање не беше значаен критериум при изборот на фотографии за изложбата. Наместо тоа, единствен критериум беше силината на тикбурулниот јазик на секоја слика и симболизацијата на нејзината содржина. Оваа публикација собира материјали што би можеле да помогнат во некоја дискусија за културниот идентиitet во време на целосна интернационализација. Постои ли нешто во визијата

на времето е материјализиран во модата; покму тој момент, фотографијата го бележи како нейовратно изминат. Меѓу модата и фотографијата истиота комилементарни односи. Додека модата се храни со чистата сегашност, фотографијата го документира фактичкото отсуство на она што е претставено на сликарката. Тука се комбинирани две нешта: репалноста и миналото (Ролан Барт). Значајна е и втората заедничка карактеристика: соодветниот став во модата е изразен како поса. Во фотографијата, еден дел од секундата е замрзнат во поса. И фотографијата и модата се синоними за артифицијелноста и чистата површина...“. Клаус Хонеф

Дела од музејската колекција

Хенрих Стажевски
Композиција, 1964

Полски автор кој целиот свој животен и творечки век го поминува во својата земја. Неговото присуство во водечките интернационални трендови е резултат на сестраното познавање на корените и развојот на модерната. Своите чувства успеа да ги изрази и како уметник и како писател, но и како издавач на актуелните авангардни списанија, со цел да ги популаризира тогаш свежите тенденции во пластичната уметност и во архитектурата што се потпираа на принципите на конструктивистичкото крило (на Мондијан, Малевич...). И во ова дело, едноставната композиција на сиво-белата релјефна структура ги одразува споменатите сублимирани искуства на Стажевски.

АРТЕФАКТИ

Сатирите од Стоби

„Сатирот свирач од Стоби со рацети ја придржува дујлаша шупелка што е зајубена, долнонајдата фигура си тој иовеке врз десната нога, левата ѝ е малку свијакана, обидувајќи се да заидра како да лежи во воздухот“, вака го почнува описот на еден од двајцата сатири пронајдени на локалитетот Стоби,

археологот Бернарда Битракова-Грозданова, опишувачки го фасцинантниот свирач со младо лице без брада, зафренено наназад и чврст вис кренат нагоре, со беспрекорно изработени прсти на рацете во момент кога свири на шупелката. На грбот тој има опавче, а изгледот на овој придружник на богот Бахус, ја потсетува на сатирот со дујла шупелка од

Долен Египет, кој се наоѓа во музејот Лувр, додека јак, живојот движение со десната нога најред, на познатиот сатир од Херкуланум и Помпјеја, кои не се свирачи.

И Сатирот свирач од Националната библиотека во Париз и сатирот - теракота од Мирина, имаат сличности со свирачот од Стоби. Кај вториот, Битракова препознава спој со елементи и од сатирот-танчар.

Фасцинантните сатири од Стоби кои се дел од археолошката поставка на Музејот на Македонија, привлекуваат со моќта на приказните кои лутете ги плетеле за нив и за богот Бахус и ве префрлат во театарските сцени каде што сè уште се спомнуваат нивните имиња. Потребно е само да се чуе музиката што доаѓа од шупелката.

Бахус (лат Bacchus, грч. Bakchos) – **бог на виното**, син на Зевс и Семела, **фил: вино; добар винопија, шијаница, Дионисос**

Сатир (грч Satyros). 1. Мит придружник на Бахус. шумски бог со козји нозе, со мали рогови, со коньска или козја опашка и со бучава коса, симбол на полуживотинска човечка природа. 2. Член на хорот во сатиричната драма кај старите Грци. 3. Зоол. орангутан

Сатирска игра (грч Satyros) пародичен епилог во старогрчката трагедија во која **сатирите сочинувале хор**

Сатирот-танчар од Стоби е помал од свирачот и се смета дека потсетува на групата јужноиталски скулптури, со поблиски аналогии на малазискиот простор. „Двајцата сатири од бронза од Пердамон (седа во музејот во Берлин), концепцијски се аналогни на наодите од Стоби. Тие се прикажани како изведувачи силен танц, со десната рака крепнати и свијакани над главата, единот држи сиринда, а другиот ушие и кожа од пантер; колената му е крајка, рамна. Лицето кај единот сатир има живојински третирања на маслевка. На овој круг му се приклучува и сатирот од бронза-канделебар од Малтийе кај Мезек, чие држење на шелото, со тешкотина на десната нога најред, иовеке и покажува на сатирот - свирач. Сеедно, најблизок во изработка на националниот сатир од Стоби, кој се наоѓа во музејот Лувр, додека јак, живојот движение со десната нога најред, на познатиот сатир од Херкуланум и Помпјеја, кои не се свирачи.

И Сатирот свирач од Националната библиотека во Париз и сатирот - теракота од Мирина, имаат сличности со свирачот од Стоби. Кај вториот, Битракова посочувајќи и дека многу наведени елементи по повод изработката на сатирот од Стоби упатуваат на пергамонскиот стил, но без да се исклучат и другите уметнички центри.

Појавата на сатирот - свирач и сатирот - танчар, од една страна, се поврзува со рококо-трендот на III и на II век а, од друга, со создавањето на духот на пергамонската уметност под Атилово покровителство. Нивната изработка најверојатно треба да се поврзе со работилниците од II век.

Охрид

Галерија „Уранија“

Крсте Мартиновски – изложба на цртежи, од авторот во чија биографија стои наведено дека се изразува низ гравија, сликарството, вајарството и уметничката фотографија. Колекционер е на ретки стари предмети, од кои најголемиот дел имаат етнолошка вредност. За него-вата „блага рака и даровита душа“, **Михаил Ренцов**, меѓу другото, забележал: „Зошто и ние не му се подрадуваме на тоа

што ни го подарува како убост, на овие народни корени на древни муренки, на овие праживотни страшни и углавни, скротени од неговата рака и со благата светлина на неговите очи, овие змии и ајдари, овие извитки облини во кои времето се таложило....

Куќата на Робевци

„Метаморфози“ - прва изложба во родниот град на Никола Улевче, кој се претставува со серија класични мозаици, мозаици изработени во полиестер, објекти и дела на платер.

„Барам свет истовремено видлив со микроскоп и со телескоп, микроскопски макрокосмос, антика-пластика, симетрија, момент“ - потенцира авторот.

Наталија Кичеец - изложба на слики во маслена техника

Струга

Галерија „Вангел Коцоман“

Етнолошка изложба „Амбиентална Битола: носии, архитектура“

Орна Вајнрот – ликовна уметница од САД

Здравствен дом во село Вевчани – Изложба на 115 фотографии на **Атанас Кушковски** со мотиви од Вевчани. Ова е прво претставување на авторот, кој со фотографија се занимава од 1957 година, а во културната јавност на Струга е познат како човек кој досега реализирал десетина краткометражни аматерски филмови, повеќе публикации, илustrации на десетина книги...

Народна банка - нумизматичка поставка

Уште еден интересен примерок е сребрената тетрадрахма на кралот Антигон II Гонат (227/6-239 год.пр.н.е.). Основоположникот на последната кралска династија на Антигонидите ковал само сребрени и бронзени номинали. Примерокот во Нумизматичката збирка на НБРМ е редок наод на тетрадрахми од почвата на Република Македонија. На нејзиниот аверс се наоѓа претстава на богот Пан, централно поставена во македонски штит, додека на реверсот е претставена Атина Халкидемос како со десната рака замавнува со молња, а во левата држи штит“.

„Монетоковањето на античка Македонија и на нејзините кралеви, градови и области, зазема посебно место во нумизматичката поставка на Народна банка на Република Македонија. Во неа се прикажани многу од златните статери, сребрени тетрадрахми и бронзените пари на македонските владетели, почнувајќи од Александар I (492-456 год.пр.н.е.), првиот што ковал свои пари, па сè до кралот Персеј (179-168 год.пр.н.е.), последниот македонски крал по чие владеење Македонија потпаднала под римска власт.

Со својата убавина, меѓу македонските пари посебно се издвојува златниот статер на кралот Филип II (359-336 год.пр.н.е.). Овој владетел историјата го запомнила како исклучителен стратег и реформатор, кој почнал да кова свои златни пари дури по 346 година пр.н.е. во градовите Пела и Амфипол. Примерокот што се наоѓа во музејската поставка е искован во Пела, но не е сигурно дали тоа се случило за време на неговото владеење или пак по неговата смрт, кога со кралството управувал неговиот син Александар Македонски (336-323 год.пр.н.е.). На аверсот е претставена главата на богот Аполон со лавров венец, додека на реверсот, покрај натписот, се наоѓа претставата на божицата на победата Ника во Бига, под која има тризабец. Оваа пара тежи 8,63 г.

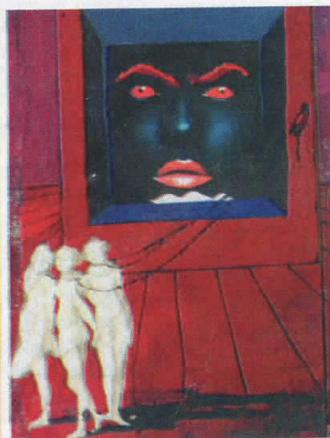
Постојаната музејска поставка на Народна банка е сместена во приземјето и е отворена за јавноста секој вторник, среда и четврток меѓу 9 и 15 часот.

Галерија „Песочен часовник“

Салвадор Дали (1904-1989)

Lady Blue (лево)
Imperatrice (десно)

Le monde